

NATAŠA LJUBIĆ KLEMŠE

UDK: 374:371.12 (497.526)

Stručni članak

Rukopis prihvaćen za tisak: 14. 2. 2018.

DOI: <http://doi.org/10.21857/94kl4cx0km>

Međunarodni projekti u kontekstu stavova učitelja o cjeloživotnom učenju i usavršavanju

Sažetak

Autorica piše o promjenama u cjeloživotnom učenju učitelja uvođenjem međunarodnih projekata u škole, počevši s programom cjeloživotnog učenja EU (2007. – 2013.) te nastavljajući s programom Erasmus+ (2014. – 2020.) i predstavlja neke od preporuka za unapređenje provedbe programa Erasmus+ s naglaskom na cjeloživotno učenje. Provedenim kvantitativnim istraživanjem autorica ispituje stavove učitelja o cjeloživotnom učenju i usavršavanju, a rezultate istraživanja uspoređuje s obzirom na varijablu sudjelovanja u barem jednom međunarodnom projektu, izdvajajući pri tome uzorak ispitanika iz Bjelovarsko-bilogorske županije. Temeljem provedenog istraživanja autorica predstavlja mogućnosti usavršavanja učitelja danas, ukazuje na najčešći oblik usavršavanja učitelja i zaključuje o utjecaju međunarodnih projekata na cjeloživotno učenje i usavršavanje učitelja.

Ključne riječi: cjeloživotno učenje, usavršavanje, učitelji, međunarodni projekti, Bjelovarsko-bilogorska županija.

Cjeloživotno učenje učitelja

Cjeloživotno učenje i cjeloživotno obrazovanje u kontekstu učitelja i njihova profesionalnog određenja često se shvaćaju i poimaju kao sinonimi, iako imaju potpuno drugačije značenje. Cjeloživotno učenje odnosi se na aktivnosti učenja tijekom cijelog života s ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija, u okviru osobnog

razvoja i građanskog, društvenog i profesionalnog djelovanja pojedinca. Cjeloživotno obrazovanje, kao uži pojam, „obuhvaća namjerno i nenamjerno (slučajno), tj. iskustveno učenje“ (Titmus, 1989., str. 548, preuzeto Pastuović, 2008).

Popularizacija ideje cjeloživotnog obrazovanja u svijetu javila se krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća kao odgovor na svjetsku krizu obrazovanja i kritiku postojećih sustava školovanja za koji se utvrdilo kako „onemogućava cjeloživotni razvoj pojedinca jer u prvi plan stavlja isključivo formalne institucije školstva kao ključne u razvijanju profesionalnih kvalifikacija“ (*K internacionalizaciji obrazovanja – Sudjelovanje Republike Hrvatske u Programu za cjeloživotno učenje*, 2016., str. 16). Postupno se ideja cjeloživotnog obrazovanja zamijenila idejom i izrazom cjeloživotnog učenja, s obzirom da prvotna nije bila učinkovita u postizanju obrazovnih ciljeva. Europski parlament i Vijeće Europe godinu 1996. proglasili su *Godinom cjeloživotnog učenja* i od tada se u glavne smjernice europskih politika postupno uvodi terminologija cjeloživotnog učenja. S novim stoljećem terminologija cjeloživotnog učenja predstavlja polazišnu točku, pri čemu ona postaje glavna odrednica svih ključnih strateških dokumenata Europske Unije i vizije razvoja europskog društva. Lisabonski proces, započet 2000. godine, odredio je ulogu cjeloživotnog učenja kao temelja strateškog razvoja EU do 2010. godine. Iste je godine Europska komisija objavila *Memorandum o cjeloživotnom učenju* kojim je dodatno potvrđena uloga cjeloživotnog učenja kao pokretača dugoročnog razvoja EU. Europskom strategijom razvoja *Europa 2020. – Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast* (2010.) cjeloživotno učenje ostaje osnovno načelo obrazovnih reformi, prilagodbi promjenama i poticanja veće društvene kohezije. „Cjeloživotno učenje postaje ključno za cjelokupan obrazovni sustav koji se promovira u dokumentima EU-a i obrazovnim politikama pojedinih članica te je sve više prihvaćeno među europskim građanima.“ (Žiljak, 2004., str. 12).

Situacija u Hrvatskoj, vezano uz cjeloživotno učenje, drugačija je od europske. Početkom novog tisućljeća Republika Hrvatska postaje svjesna promjena u obrazovnim politikama i pokazuje interes za uključivanje u važne obrazovne trendove. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti objavila je 2002. godine *Deklaraciju o znanju* u kojoj je istaknuto šest glavnih tema: znanje je postalo glavna proizvodna snaga u ljudskom društvu i glavni uvjet uspješnosti; Hrvatska treba znanjem unaprijediti tehnološki razvitak i time spriječiti produblivanje njezine sadašnje tehnološke zaostalosti; u razvoju obrazovanja težište treba prvenstveno biti na poboljšanju kvalitete nastave i na adekvatnijim sadržajima; u znanstvenom je radu prva trajna zadaća poboljšanje kvalitete i primjena svjetskih kriterija vrednovanja; težište treba staviti na primjenu znanja; treba se usmjeriti prema uvođenju i učvršćenju vladavine prava bez koje nema razvijenog društva. Iste je godine Vlada Republike Hrvatske usvojila *Projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće* u kojem je nastojala obli-

kovati politiku cjeloživotnog učenja temeljenu na koncepciji cjeloživotnog učenja i razvoju društva koje uči. Dvije godine kasnije (2004.) donesen je dokument *Hrvatska temeljena na znanju i primjeni znanja*. Svi navedeni dokumenti samo su upozoravali o „zaostajanju hrvatskoga gospodarstva i potrebe za afirmacijom razvoja kojim bi se dinamizirao razvoj hrvatskog društva“ (Žiljak, 2004., str. 13), pri čemu nisu polazili od djelatnosti (obrazovanja ili znanosti) i uglavnom su bili orijentirani na visoko školstvo i srednjoškolsko obrazovanje. Cjeloživotno obrazovanje učitelja u osnovnim škola treba trajati tijekom čitavog radnog vijeka jer se tijekom početnog obrazovanja ne mogu naučiti specifična znanja i vještine za buduća radna mjesta (Pastuović, 1999). Brzi razvoj društva i stoljeće znanja opravdavaju i danas ovaj zahtjev. Pri tome je naglasak na kontinuiranom stručnom usavršavanju i profesionalnom rastu koji potječu iz takozvane politike cjeloživotnog učenja.

Kontekst učitelja u procesu cjeloživotnog učenja i obrazovanja sam je po sebi podrazumijevajući. U pedagoškoj praksi je poznat pod nazivom permanentno/kontinuirano stručno usavršavanje. „Posao učitelja zahtjevan je i odgovoran, stoga je razumljivo da su mu potrebne višebrojne kompetencije, koje se stječu u početnoj izobrazbi te kasnije profesionalnim usavršavanjem koje se temelji na načelima cjeloživotnog obrazovanja, a koje obuhvaća formalno i neformalno učenje.“ (Jurčić, 2012). Učiteljima su potrebne nove kompetencije kako bi se znali nositi sa svim promjenama u društvu. One uključuju profesionalne, pedagoško-didaktičko-metodičke i radne kompetencije (prema Fajdetić i Galić, 2009). Pri tome nisu stalne, promjenjive su, s obzirom na znanja i informacije u društvu koje se stvaraju i šire nezamislivom brzinom i razvijaju se.

„Podučavanje zahtijeva složenu i dinamičnu kombinaciju znanja, vještina, razumijevanja, vrijednosti i stavova... Profesionalna usavršavanja sve se više podrazumijevaju širok raspon formalnih, neformalnih i informalnih aktivnosti učenja, koje se često odvijaju unutar škole ili u drugim obrazovnim ustanovama... Ravnatelji škola imaju ključnu ulogu u poticanju i savjetovanju učitelja o odgovarajućem profesionalnom učenju.“ (Supporting teacher competence development, 2013).

Pojava međunarodnih projekata

U Republici Hrvatskoj osnovana je 2007. godine Agencija za mobilnost i programe Europske Unije, javna ustanova u sustavu Ministarstva znanosti i obrazovanja, sa svrhom stvaranja institucionalnog okvira za provedbu dvaju najvećih programa Europske Unije u području obrazovanja i usavršavanja – *Programa za cjeloživotno učenje* i programa *Mladi na djelu* (izvor: mrežna stranica Agencije za mobilnost i programe EU). Program za cjeloživotno učenje (2007. – 2013.) uspostavljen je Odlukom Europskog parlamenta i Vijeća Europske Unije i kao takav „je trebao pridonijeti strateš-

kim ciljevima obrazovnih politika Unije ostvarenjem specifičnih programskih ciljeva. Taj je program bio ključni instrument internacionalizacije i unaprjeđenja kvalitete čitavoga sektora obrazovanja.“ (*K internacionalizaciji obrazovanja – Sudjelovanje Republike Hrvatske u Programu za cjeloživotno učenje*, 2016) i nastojao je pridonijeti razvoju Europske Unije kao naprednog društva znanja, s održivim gospodarskim razvitkom, većim brojem i boljim radnim mjestima te većom društvenom kohezijom. Program je obuhvaćao četiri potprograma: Comenius – za predškolsko i školsko obrazovanje, Erasmus – za visoko obrazovanje, Leonardo da Vinci – za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i Grundtvig – za obrazovanje odraslih. Republika Hrvatska postala je punopravna sudionica *Programa za cjeloživotno učenje* 1. siječnja 2011. godine.

U osnovnoškolskom obrazovanju potprogram Comenius je bio prvi sektorski program kojim se poticalo učenje i razumijevanje raznolikosti europskih kultura i jezika i kojim se podizala razina kvalitete obrazovanja u Europi. Bio je to u nas prvi program unutar kojeg je bilo moguće realizirati međunarodne projekte u osnovnim školama i ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja. Pojavom eTwinninga 2009. godine u Hrvatskoj, a koji je u Europi pokrenut 2005. godine, omogućena je aktivna međunarodna suradnja i usavršavanje nastavnog i nenastavnog osoblja od predškole do srednje škole. eTwinning je od 2007. do 2013. bio sastavni dio *Programa za cjeloživotno učenje* i kao takav je pomogao u realizaciji općih i specifičnih ciljeva Programa: stvaranje naprednog društva znanja, održivi ekonomski razvoj, veći broj kvalitetnijih poslova te jačanje društvene kohezije u Europskoj Uniji. Program je poticao suradnju obrazovnih institucija širom Europe, mobilnost sudionika obrazovnog procesa, razvijanje tolerancije i multikulturalnosti, a istovremeno je i pripremao sudionike za uspješno sudjelovanje na europskom tržištu rada (izvor: mrežna stranica Agencije za mobilnost i programe EU).

Pojavom i pokretanjem Erasmus+ programa 2014. godine, kojemu je bio cilj poboljšanje kvalitete odgoja, poučavanja i učenja od predškolske do srednjoškolske razine obrazovanja u školama i vrtićima diljem Europe, osobama zaposlenima u području predškolskog odgoja i školskog odgoja i obrazovanja pružila se prilika za razvijanje profesionalnih vještina i suradnju s partnerima u Europi. Predviđene aktivnosti koje podupiru razmjenu dobre prakse i testiranje inovativnih pristupa s ciljem rješavanja zajedničkih izazova, kao što su rano napuštanje škole i niska razina osnovnih vještina, ojačale su veze sa svijetom izvan škole i drugim područjima obrazovanja i osposobljavanja.

Erasmus+ program bit će aktivan do 2020. godine kada će ga zamijeniti novi europski, napredniji program namijenjen razvoju i jačanju sektora obrazovanja i njegove uloge u društvu.

Međunarodni projekti i cjeloživotno učenje učitelja

Pojavom Comeniusa, eTwinninga i Erasmus+ programa za učitelje osnovnih škola u Hrvatskoj otvorile su se brojne mogućnosti za rad u međunarodnom okruženju, za sudjelovanje i realizaciju nacionalnih i međunarodnih projekata te za usavršavanja u inozemstvu, u tzv. mobilnosti. Koristeći resurse i podršku Nacionalne službe za podršku, pri Agenciji za mobilnost i programe EU, učitelji su ove mogućnosti višestruko koristili i koriste. Podaci o broju korisnika međunarodnih projekata iz godine u godinu su u porastu, kao i podaci o mobilnosti odgojno-obrazovnih stručnjaka (pojam mobilnosti obuhvaća boravak i stručno usavršavanje odgojno-obrazovnog djelatnika u državi u inozemstvu, u instituciji koja je uključena u Erasmus+ program). Prema istraživanju koje je proveo istraživački tim Agencije za mobilnost i programe EU 2016. (*K internacionalizaciji obrazovanja – Sudjelovanje Republike Hrvatske u Programu za cjeloživotno učenje*, 2016), s obzirom na *Program za cjeloživotno učenje*, u svim istraživačkim dimenzijama (spremnost na sudjelovanje u aktivnostima profesionalnog razvoja, upotreba novih pedagoških metoda, razvoj specifičnih znanja i vještina te jezičnih kompetencija, kapaciteti za upravljanje projektima, unutrašnja organizacija institucije i povezanost kolektiva, razvoj (među)sektorskih i međunarodnih partnerstava, ugled i prepoznavanje institucije u lokalnoj zajednici, europska dimenzija u obrazovanju, osobni razvoj polaznika i osobe s invaliditetom i osobe manje mogućnosti) postignut je određeni institucionalni napredak, pri čemu je najveći prepoznat u dimenziji koja se odnosi na osobni razvoj polaznika: poštivanje različitosti, zanimanje polaznika odgojno-obrazovnih ustanova za druge europske države i njihove kulture, razvijanje želje za suradnjom s vršnjacima iz zemlje i inozemstva te u motiviranosti za učenje stranih jezika. Navedeno je preneseno i na Erasmus+ program. Učinci ovog programa sažeti su u sljedećim izjavama: „Iskustvo učenja i usavršavanja u inozemstvu ne može se usporediti s bilo kojim formalnim usavršavanjem kojemu sam prisustvovala.“ – navodi učiteljica koja je aktivno sudjelovala u jednom od Erasmus+ programa, a druga „Od kada sudjelujem u takvom obliku usavršavanja vidim veliki napredak kod sebe kao učiteljice. Povećala mi se motivacija, stekla sam nova znanja koja redovito koristim u radu, čime se kvaliteta nastave i zadovoljstvo učenika povećalo.“ Učenici su komentirali: „Bilo je zabavno i edukativno.“ – „Upoznao sam mnogo novih prijatelja.“ – „Najviše mi se svidjelo što sam upoznala djecu iz drugih država.“ – „Naučila sam puno o drugim državama.“. Roditelji učenika kažu: „Svi smo nekako naučili da nas različitosti nadopunjavaju i oplemenjuju.“ – „Važno je istaknuti kako su djeca ta koja ne poznaju jezične ni druge barijere.“ – „Bilo je to jedno nezamjenjivo iskustvo.“ – „Drago mi je što smo se upustile u tu avanturu i ako bude prilike, svakako ćemo je ponoviti. Jer... ako smo impresionirale Fince..., možemo bilo koga!?”

Novi modeli usavršavanja učitelja

S obzirom na to da u Hrvatskoj još uvijek postojeći, tradicionalni i formalni sustav usavršavanja učitelja kojim upravlja Agencija za odgoj i obrazovanje i tromost Ministarstva znanosti i obrazovanja koje nije promijenilo *Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnom i srednjem školstvu* iz 1995., učiteljima još uvijek nisu priznati neformalni oblici stručnih usavršavanja, u koje pripadaju i usavršavanja (u ulozi predavača i sudionika) učitelja u inozemstvu na seminarima, radionicama, konferencijama, transnacionalnim sastancima učenja, na aktivnostima učenja i poučavanja i drugim oblicima stručnih usavršavanja. Stoga učiteljima hrvatskih osnovnih škola ostaje i dalje usavršavati se prema modelima iz 1995. godine jer su to, za napredovanje učitelja, jedini priznati modeli usavršavanja.

Dok Europa omogućava svojim učiteljima priznanje i daje nagradu za sudjelovanje u neformalnim pa i informalnim oblicima stručnih usavršavanja i rada u međunarodnim projektima, kao dijelu cjeloživotnog učenja učitelja i obaveznog stručnog usavršavanja i dodatno ih potiče na to, Hrvatska ne priznaje postignuća učitelja koji su kritički promislili o postojećim formalnim i obaveznim oblicima stručnih usavršavanja i koji su se odvažili u avanturu usavršavanja izvan zakonskih okvira. Dok nam Europa omogućuje sve više i više različitih izvora usavršavanja u svrhu cjeloživotnog učenja, naše resorno ministarstvo i Agencija za odgoj i obrazovanje zatvaraju oči pred tom činjenicom, ne vrednuju i ne uvažavaju obrazovanje učitelja stečeno u inozemstvu, kao i njihov rad obogaćen stečenim znanjima na usavršavanjima, „*job shadowing*“ ili „*teaching assignments*“ aktivnostima u inozemstvu.

eTwinning kao europski priznata zajednica odgojno-obrazovnih djelatnika pruža i omogućava europski certificirana usavršavanja u zemlji i inozemstvu, *online* i *onsite* (tzv. fizička usavršavanja), različitih organizacijskih oblika i sadržaja, koja vertikalno i horizontalno pokrivaju sva područja odgojno-obrazovnih sustava europskih zemalja, poštujući pri tome različitosti i posebnosti svake od država sudionica.

eTwinning – zajednica škola u Europi

Ukratko objasniti eTwinning i opisati sve mogućnosti koje pruža nemoguće je imajući u vidu činjenicu kako se svakodnevno mijenja, kako raste i razvija se.

Pokrenut još 2005. godine, kao glavna aktivnost Europske komisije i njenog eLearning programa, eTwinning se uspješno integrirao u Erasmus+, program Europske Unije u području obrazovanja, osposobljavanja mladih i području sporta od 2014. godine. U Hrvatskoj postoji od 2009. godine. Središnja služba za podršku, kojom upravlja European Schoolnet, odnosno međunarodno partnerstvo 31 europskih ministarstava obrazovanja (kojima, nažalost, ne pripada i naše Ministarstvo znanosti i

obrazovanja), razvija programe za učenje za škole i vrtiće, za učitelje, odgojitelje i nastavnike te učenike diljem Europe. Na nacionalnoj razini podršku eTwinningu pruža i 37 nacionalnih službi za podršku. U Hrvatskoj je za eTwinning nadležna Agencija za mobilnost i programe EU.

Kao važan dio europskog programa za obrazovanje Erasmus+ eTwinning predstavlja zajednicu škola i vrtića u Europi koja odgojno-obrazovnim djelatnicima nudi platformu na kojoj članovi mogu komunicirati, surađivati, razvijati projekte, razmjenjivati znanja i iskustva te postati dijelom najzanimljivije obrazovne zajednice u Europi. eTwinning je platforma osmišljena s namjerom da se odgojno-obrazovnim stručnjacima omogući međusobno povezivanje, upoznavanje, razmjena ideja i suradnja u mrežnoj zajednici. Europska Unija eTwinningom potiče suradnju, podučavanje i učenje među učiteljima, putem mrežnih tečajeva i zajedničkih događaja i edukativnih aktivnosti važnih za profesionalni razvoj školskog osoblja.

Nadalje, eTwinning promiče suradnju među školama u Europi upotrebom informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT-a) i pružanjem pomoći, alata i usluga školama. Isto tako eTwinning pruža besplatno i kontinuirano mrežno stručno usavršavanje za odgojitelje, učitelje i nastavnike.

Bez administrativnih prepreka eTwinning povezuje; nudi priznanja putem nagrada, mreže ambasadora i konferencija; nudi alate, podršku i prilike za stručno usavršavanje; gradi sustav osiguranja kvalitete na nacionalnoj i europskoj razini u obliku oznaka kvalitete i nudi visoku razinu podrške.

eTwinning omogućava međunarodnu suradnju i usavršavanje nastavnog i nenastavnog osoblja od predškolskog obrazovanja do srednje škole. Međunarodna suradnja na projektima u koje je moguće uključivati učenike nužno je potrebna za poticanje transparentnosti, otvorenosti i izvrsnosti te omogućava razmjenu dobrih praksi među institucijama.

Putem [etwinning.net](https://www.etwinning.net) portala (<https://www.etwinning.net>) i eTwinning Live moguće je surađivati s kolegama iz europskih škola radom na zajedničkim projektima u virtualnom okruženju te se stručno usavršavati kroz eTwinning mobilnosti, seminare, radionice, konferencije, webinare i mrežne edukacije.

Zajednica škola u Europi eTwinning-om trenutno okuplja više oko 486.000 obrazovnih stručnjaka iz Europe i oko 183.000 škola unutar kojih se izvodi oko 62.000 projekata. U RH eTwinning-om je uključeno više od 6.900 odgojno-obrazovnih stručnjaka iz 1.460 škola, koji provode ili su realizirali više od 2.700 projekata (podaci iz rujna 2017.).

Realizacija eTwinning projekata nudi drugačije nastavno okruženje od uobičajenog, nastavu baziranu na projektima, projektno učenje i podučavanje te učenje kurikulumskih sadržaja na zabavniji i motivirajući način, uz dodanu europsku di-

menziju. Učenici stečena znanja primjenjuju odmah i u motivirajućem društvu, pri čemu im je učenje zanimljivije i svrhovitije, istovremeno potičući njihovu kreativnost. Cjelokupna je nastava orijentirana na učenike koji imaju mogućnost koristiti internet i IKT u svrhu obrazovanja, a ne samo zabave. Važno je da se realizacijom eTwinning projekata učenike podučava o sigurnijem internetu. Istraživanjima je dokazano da učenici koji sudjeluju u međunarodnim projektima vide šire mogućnosti za svoj uspjeh i dalje obrazovanje.

Rad utemeljen na eTwinning projektima ispunjava specifične ciljeve i prioritete Erasmus+ programa (povećanje kompetencija i vještina, povećanje kvalitete i inovativnosti u obrazovanju, jačanje međunarodne dimenzije obrazovanja, promocija jezične različitosti i svijesti o drugim kulturama, razvoj digitalnih vještina, višejezičnosti, poduzetništva, jačanje uloge IKT-a i razvoj struke). Primjeri i iskustva eksperata koji organiziraju i vode usavršavanja, polaznicima daju mogućnost da kroz primjere iz njihova iskustva prenesu dijelove dobre prakse i omogućće korištenje već gotovih materijala. Isto tako, upute i prokušani „recepti” za sudionike mogu doprinijeti integraciji novostečenih znanja u razrednim odjelima polaznika usavršavanja. Vidljivi rezultati nakon svake edukacije mogu biti i jesu ispunjeni obrasci za primjenu u razredu, koraci u izradi didaktičkog materijala ili jednostavno poziv na suradnju u novom eTwinning ili Erasmus+ projektu.

Odgojno-obrazovni stručnjaci imaju mogućnosti usavršavati se u skladu s europskim modelima i sadržajima usavršavanja. Mogu sudjelovati na webinarima, eventima, raspravama, grupama (koje mogu i sami organizirati), na online i onsite radionicima, eTwinning info danima, konferencijama, Twitter chatovima, događajima za učenje.

U hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu oblik mrežnog usavršavanja nazvan *Learning event* ili prevedeno na hrvatski jezik „događaj učenja” poznat je od 2013. kada je prvi takav održan na hrvatskom jeziku, dok u Europi postoji i od ranije.

Learning eventi jedan su od oblika stručnih usavršavanja na eTwinningu, predstavljaju dvotjedni mrežni susret kojeg vode eksperti u određenom području, a uključuje učenje, istraživanje, aktivan rad i suradnju između sudionika. Osim proučavanja unaprijed pripremljenih sadržaja, polaznici sudjeluju u rješavanju različitih zadataka. Ti su zadaci povezani s temom usavršavanja, od kojih su neki skupni, što zahtijeva suradnju s ostalim polaznicima usavršavanja. *Event* kao takav predstavlja priliku za učenje na nov i način drugačiji od uobičajenih te odgojiteljima, učiteljima i nastavnicima nudi mogućnost usavršavanja potpuno drugačiju od dostupnih. Ideja je *eventa* u dinamičnom okruženju, kroz zajednički rad i suradnju, potaknuti sudionike na učenje, razvoj vještina i kompetencija iz predmetnog područja te stvaranje sadržaja na kojima zajednički i timski rade surađujući s kolegama iz drugih država,

imajući na umu njihovo različito predznanje, iskustvo i zanimanje. Svaki od događaja ima svoj virtualni prostor unutar kojeg sudionici uče, razmjenjuju iskustva, surađuju i stvaraju nove sadržaje. Na tom mjestu sudionici prate upute eksperata, realiziraju zadatke, surađuju i stvaraju nove sadržaje. Svi stvoreni sadržaji sudionicima ostaju dostupni u dogovorenom vremenu i stoga predstavljaju važan izvor znanja i bazu ideja za buduće međunarodne projekte. Sadržaji prezentirani na *eventu* predstavljaju najnovije spoznaje u području međunarodne suradnje, upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije i realizacije eTwinning i drugih međunarodnih projekata. Kao takvi predstavljaju inovativni i suvremeni oblik usavršavanja odgojno-obrazovnih stručnjaka RH i u tome jest pedagoška pozadina usavršavanja putem eTwinning Learning evenata.

eTwinning predstavlja životni stil kojemu je obilježje svakodnevno učenje novih vještina, kontinuirani profesionalni razvoj, suradnja, projektno orijentiran nastavni rad, kreativna upotreba informacijsko-komunikacijskih alata i dodana europska vrijednost koja se očituje u otvorenosti za promjene, spremnosti za međunarodnu suradnju, razvoju interkulturalnosti, prihvaćanju različitosti, mobilnostima te timskom radu, učenju i podučavanju.

Kvantitativno istraživanje

Cilj je istraživanja bio ispitati stavove učitelja o cjeloživotnom učenju i usavršavanju, a rezultate istraživanja usporediti s obzirom na varijablu sudjelovanja u barem jednom međunarodnom projektu.

Pretpostavke izvedene na temelju refleksivnog razmišljanja su:

1. Postoji razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu od stavova učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim projektima o važnosti cjeloživotnog učenja i usavršavanja?
2. Postoji razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu od stavova učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim projektima o sudjelovanju u procesu cjeloživotnog učenja i usavršavanja?
3. Učitelji koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu više sudjeluju u neformalnim oblicima stručnog usavršavanja u odnosu na učitelje koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima?
4. Učitelji koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu smatraju za razliku od učitelja koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima kako u nas nema dovoljno sadržaja na kojima bi se odgojno-obrazovni djelatnici cjeloživotno usavršavali?
5. Postoji razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu od stavova učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim

projektima o stavu da međunarodni projekti imaju velik utjecaj na cjeloživotno učenje i usavršavanje učitelja?

6. Postoji razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu od stavova učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim projektima o važnosti sudjelovanja u međunarodnim projektima s obzirom na cjeloživotno učenje i usavršavanje?
7. Učitelji koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu više od učitelja koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima smatraju da međunarodni projekti omogućavaju brojnije sadržaje usavršavanja u procesu cjeloživotnog usavršavanja?

Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 37 učiteljica i učitelja iz Bjelovarsko-bilogorske županije, 33 učiteljice (89,19%) i 4 učitelja (10,81%) što oslikava feminiziranost učiteljskog poziva u osnovnoj školi, a istodobno upozorava na društvenu marginalizaciju učiteljske djelatnosti te na populaciju čije sociodemografske karakteristike mogu otežavati njezino prilagođavanje sve češćim promjenama i inovacijama u učiteljskom radu te time usporavati proces osuvremenjivanja nastave (Baranović i sur., 2004). Sudionici su učitelji osnovnih škola, 10 učitelja je razredne nastave, a 27 je učitelja predmetne nastave. Raspon dobi ispitanika je od 20 do 55 godina. Većina ispitanika ima između 11 i 20 godina radnog staža. Svi su ispitanici iz Bjelovarsko-bilogorske županije.

Istraživačka etika

S obzirom na različite načine istraživanja i prikupljanja podataka i osjetljivosti istih vezano uz prepoznatljivost u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji identitet osoba koje su sudjelovale u ispunjavanju *online* upitnika, a koje su svojevoljno upisale osobnu email adresu te identitet osoba koje su sudjelovale u intervjuu i studiji slučaja ostaje poznat samo autorici rada.

Mjerni instrument i postupak

Istraživanje je provedeno tijekom kolovoza i rujna 2017. godine. Učitelji su bili ispitivani anketnim *online* upitnikom koji je sadržavao 20 pitanja višestrukog izbora i pitanja otvorenog tipa, a koji je s ravnateljima osnovnih škola Grada Bjelovara podijelila autorica, a po osnovnim školama županije s ravnateljima škola podijelila zamjenica župana. Učitelji su bili upoznati sa svrhom i ciljem ispitivanja, u skladu s etičkim kodeksom istraživanja.

Obrada podataka

Za svaku od postavljenih pretpostavki (hipoteza) istraživanja planiran je statistički postupak izračunavanja postotka i uspoređivanja odgovora u odnosu na varijablu sudjelovanja u barem jednom međunarodnom projektu.

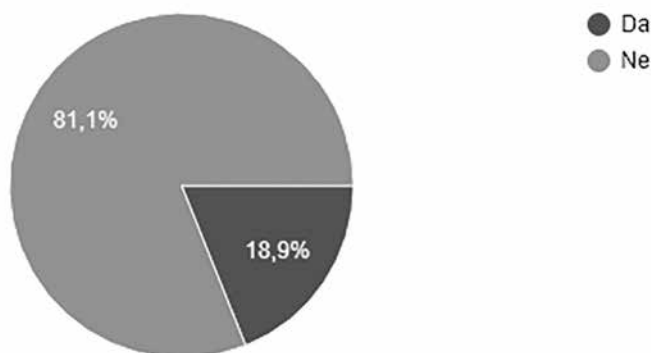
Rezultati istraživanja

Prije interpretacije dobivenih rezultata nužno je naglasiti kako je ovo istraživanje akcijsko i eksplorativno, provedeno radi dijagnosticanja stavova učitelja prema cjeloživotnom učenju i usavršavanju te da takvih istraživanja u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji još nema.

Rezultati istraživanja uspoređuju se s obzirom na varijablu sudjelovanja u međunarodnim projektima. U njima sudjeluje 7 ispitanika (18.92%).

1. Sudjelujete li u međunarodnim projektima?

37 odgovora

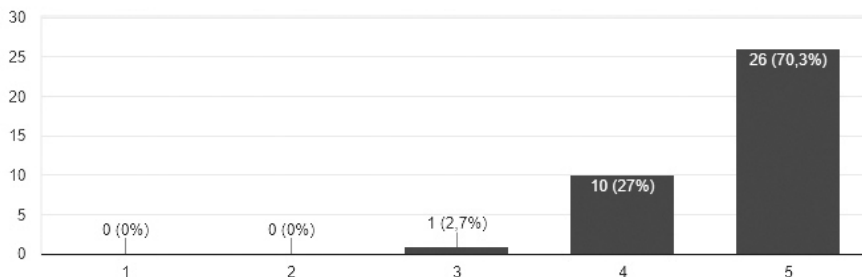

Slika 1. *Sudjelovanje u međunarodnim projektima*

U prvom smo pitanju pretpostavili da postoji razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu u odnosu na stavove učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim projektima o važnosti cjeloživotnog učenja i usavršavanja? Kvantitativnim istraživanjem utvrđeno je da 85,71% učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu smatra da je cjeloživotno učenje i usavršavanje iznimno važno. Istog je mišljenja 66,67% učitelja koji nisu sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu. Učitelji su svjesni brzih promjena u društvu koje neposredno utječu na proces odgoja i obrazovanja, odnosno podučavanja te za njih moraju biti odgovarajuće pripremljeni. Obrazovanje učitelja treba trajati čitav radni vijek jer se tijekom početnog obrazovanja ne mogu naučiti specifična znanja i vještine za buduća radna mjesta (Pastuović, 1999).

2. Vaše mišljenje o cjeloživotnom učenju i usavršavanju?

37 odgovora

Slika 2. Cjeloživotno učenje i usavršavanje

U drugom smo pitanju pretpostavili kako postoji razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu od stavova učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim projektima o sudjelovanju u procesu cjeloživotnog učenja i usavršavanja?

Istraživanje je potvrdilo da 96.67% ispitanika koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima, sudjeluju u procesu cjeloživotnog učenja i usavršavanja, dok 100% ispitanika koji sudjeluju i u međunarodnim projektima sudjeluju i u procesu cjeloživotnog učenja i usavršavanja. Malu razliku moguće je tumačiti u odnosu na shvaćanje i razumijevanje pojma cjeloživotnog obrazovanja. Učitelji imaju pravo i obavezu trajno se stručno osposobljavati i usavršavati kroz programe koje je odobrilo Ministarstvo (*Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, 2017). Obaveza je učitelja izrada individualnog plana stručnog usavršavanja (*Pravilnik o tjednim radnim obavezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi*, 2014).

3. Sudjelujete Vi u procesu cjeloživotnog učenja i usavršavanja?

37 odgovora

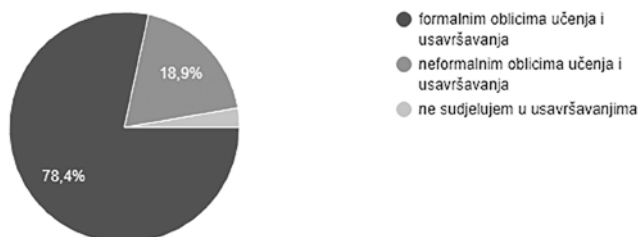
Slika 3. Cjeloživotno učenje i usavršavanje

U trećem smo pitanju pretpostavili kako učitelji koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu više sudjeluju u neformalnim oblicima stručnog usavršavanja u odnosu na učitelje koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima?

Utvrđeno je da pretpostavka nije ispunjena jer se samo 14,29% učitelja koji sudjeluju u međunarodnim projektima izjasnilo da najviše sudjeluju u neformalnim oblicima učenja i usavršavanja, u odnosu na 23,33% učitelja koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima. Uvidom u rezultate ispitanika utvrđena je pozitivna korelacija njihovih odgovora s odgovorima na pitanje o dostatnosti sadržaja na kojima bi se odgojno-obrazovni djelatnici cjeloživotno usavršavali, što je pretpostavljeno u točki 4. Ovo je moguće tumačiti činjenicom da postoji tendencija većeg broja sudjelovanja u online tečajevima koje organiziraju organizacije/udruge/ustanove izvan Hrvatske, a čiji su sadržaji besplatni za korisnike (European Schoolnet, Coursera, Future Learn, Edutopia, The Open University itd.).

4. U kojiim oblicima najviše?

37 odgovora

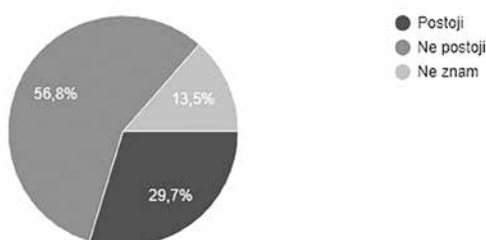
Slika 4. Sudjelovanje u oblicima međunarodnih projekata

U četvrtom smo pitanju pretpostavili kako učitelji koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu više od učitelja koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima smatraju da nema dovoljno sadržaja na kojima bi se odgojno-obrazovni djelatnici cjeloživotno usavršavali?

Pretpostavka je u potpunosti potvrđena. Naime, 85,71% učitelja koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu smatra da u RH ne postoji dovoljno sadržaja na kojima bi se odgojno-obrazovni djelatnici cjeloživotno usavršavali i tek 53,33% učitelja koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima. U budućim istraživanjima moguće je istražiti razloge takvoga stava.

5. Postoji li u RH dovoljno sadržaja na kojima bi se odgojno-obrazovni djelatnici cjeloživotno usavršavali?

37 odgovora

Slika 5. Broj sadržaja u cjeloživotnom usavršavanju

U petom smo pitanju prepostavili da postoji razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu u odnosu na stavove učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim projektima o stavu da međunarodni projekti imaju velik utjecaj na cjeloživotno učenje i usavršavanje učitelja?

Analizom je utvrđeno da razlika postoji; 57,14% učitelja koji sudjeluju u međunarodnim projektima u potpunosti se slaže da međunarodni projekti imaju velik utjecaj na cjeloživotno učenje i usavršavanje učitelja, a isto misli i 43,33% učitelja koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima. U provedeno ispitivanje nije bilo uključeno pitanje o duljini vremena provedenog u realizaciji međunarodnih projekata. Stoga je moguće prepostaviti da ispitanici koji sudjeluju u međunarodnim projektima, a nisu izrazili potpuno slaganje s navedenim stavom, nisu sudjelovali u Erasmus+ projektima za čiju je realizaciju neophodno stalno stručno usavršavanje, koje svojim konceptom ima veliki utjecaj na cjeloživotno učenje i usavršavanje učitelja.

U šestom smo pitanju prepostavili kako postoji razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu u odnosu na stavove učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim projektima o važnosti sudjelovanja u međunarodnim projektima, s obzirom na cjeloživotno učenje i usavršavanje?

Postoji značajna razlika u stavovima učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu i učitelja koji nisu sudjelovali u međunarodnim projektima, s obzirom na cjeloživotno učenje i usavršavanje. Gotovo tri puta više učitelja koji su sudjelovali u barem jednom međunarodnom projektu smatra da je, s obzirom na cjeloživotno učenje i usavršavanje, važno sudjelovati u međunarodnim projektima. Unapređenje profesionalnih vještina, jačanje kapaciteta, povećanje samopouzdanja, interkulturalno iskustvo, preuzimanje odgovornosti, rad u timu, stečeno iskustvo s dugotrajnim učincima, perspektivnija budućnost, otvorenost za buduće projekte... samo su neki od benefita koje učitelji koji sudjeluju u međunarodnim projektima dobivaju.

U sedmom smo pitanju prepostavili kako učitelji koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu više od učitelja koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima smatraju da međunarodni projekti omogućavaju brojnije sadržaje usavršavanja u procesu cjeloživotnog usavršavanja?

Kvantitativnom analizom utvrđeno je da većina učitelja koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima (76,67%) smatra da međunarodni projekti pružaju veći broj sadržaja usavršavanja od onih dostupnih u Hrvatskoj, u odnosu na učitelje koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu (57,14%). Rezultat je objašnjiv spoznajama i dostupnim znanjima o dobrobitima međunarodnih projekata, njihovim rezultatima, ishodima i njihovoj diseminaciji, te učincima stručnih usavršavanja unutar projekata. Učitelji koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima svjesni su

navedenoga i imaju želju sudjelovanja u međunarodnim projektima te stoga izražavaju pozitivan stav u odnosu na ovo pitanje.

Mišljenja učitelja

U svrhu boljeg uvida u problematiku cjeloživotnog učenja i usavršavanja učitelja provedena su četiri polustrukturirana individualna intervjua s učiteljima, dva s učiteljicama koje često koriste jedan ili više oblika e-usavršavanja i dva s učiteljicama koje rijetko koriste e-oblike usavršavanja. Učiteljice ispitanice dobile su unaprijed pripremljena pitanja na koja su odgovarale. Obje ispitanice koje rijetko koriste e-oblike stručnih usavršavanja imaju više od 20 godina rada u nastavi, a druge dvije imaju više od 10 godina radnog staža. Sve ispitanice smatraju kako je cjeloživotno učenje iznimno važno za struku i profesiju i ističu da je neophodno, s obzirom na brze promjene u društvu (rad s novim tehnologijama, nove metode poučavanja, novi načini rada itd.) i izazove novih generacija učenika. Mišljenja su da treba koristiti svaku priliku za usavršavanje, bilo ono formalno, neformalno ili informalno. Učiteljice koje često koriste e-oblike stručnih usavršavanja smatraju da treba iskoristiti veliki broj online seminara i tečajeva na različite teme, tim više što su besplatni. Većinu njih organizira European Schoolnet, konzorcij 31 europskog ministarstva, kojemu, nažalost, ne pripada i hrvatsko Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Naglašavaju da treba što je više moguće koristiti neformalne ili informalne oblike usavršavanja jer su dostupniji od formalnih, za koje se sve slažu, da ih nema dovoljno, odnosno da im nisu dostupna jer škole, najčešće, nisu spremne financijski podupirati učitelje u njihovu usavršavanju. Iako, mišljenja većine ispitanica je kako formalna i obavezna usavršavanja nisu motivirajuća jer se teme često ponavljaju, previše su teoretska i bez mogućnosti prave primjene u praksi, a ponekad i nezanimljiva. Stoga su se i ispitanice, koje često koriste e-oblike stručnih usavršavanja, usmjerile ka neformalnim oblicima usavršavanja jer su kvalitetnija, primjenjivija u praksi i donose nove spoznaje o struci. Sve se slažu kako je sadašnji *Pravilnik o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnom i srednjem školstvu* iz 1995. zastario i da ga hitno treba mijenjati te početi vrednovati i neformalna i informalna stručna usavršavanja. Vezano uz e-oblike stručnih usavršavanja, ispitanice koje često koriste e-oblike stručnih usavršavanja, redovito sudjeluju u takvim oblicima usavršavanja, u organizaciji Agencije za mobilnost i programe Europske Unije i portala eTwinning i ostalih ustanova, a ispitanice, koje rijetko koriste e-oblike stručnih usavršavanja ističu da su sudjelovale samo u prezentaciji kurikuluma nastavnih predmeta i u sklopu projekta e-Škole. Jedna od ispitanica, koja rijetko koristi e-oblike stručnih usavršavanja, nije sudjelovala u međunarodnim usavršavanjima, a druga je u jednom, koje nije bilo usavršavanje u inozemstvu. Obje

ispitanice koje rijetko koriste e-oblike stručnih usavršavanja nisu sudjelovale u međunarodnim projektima. Jedna od njih navodi da je razlog nedovoljno poznavanje stranog jezika, ali da u međunarodnim projektima vidi samo dobrobiti za osobni i profesionalni razvoj učitelja. Ispitanice, koje često koriste e-oblike stručnih usavršavanja, ističu brojne prednosti međunarodnih usavršavanja. Osobni rast i razvoj su na prvom mjestu, povećane stručne kompetencije, nove spoznaje, povećana motivacija za rad, unapređene digitalne i jezične kompetencije samo su neke od dobrobiti koje navode. Zaključuju da je međunarodnim usavršavanjima njihov način rada zauvijek promijenjen, nabolje, jer su proširile vidike i otvorila nove horizonte. Naglašavaju da se sve to pozitivno odrazilo na učenike koje podučavaju jer su postali motiviraniji i otvoreniji za međunarodne projekte. S obzirom na veliki broj usavršavanja ističu da svaki učitelj uvijek može naći neko usavršavanje za sebe, ovisno o interesima. Slažu se u zaključku kako se formalna usavršavanja ne mogu uspoređivati s ponudnim neformalnim usavršavanjima.

Međunarodni projekti

Provedena je modificirana i temi istraživanja prilagođena studija slučaja s dvije učiteljice, učiteljicom koja je neposredno uključena u međunarodne Erasmus+ projekte i učiteljicom koja nije sudjelovala i ne sudjeluje u međunarodnim projektima. U Hrvatskoj još uvijek nema istraživanja na ovu tematiku i stoga je ovo istraživanje prvo takve vrste.

Učiteljica koja ne sudjeluje u međunarodnim projektima cjeloživotno usavršavanje smatra vrlo važnim za profesiju. Kontinuirano i redovito se stručno usavršava u usavršavanjima koje organizira Agencija za odgoj i obrazovanje i prema mogućnosti sudjeluje i u novim oblicima usavršavanja (webinari, videokonferencije), a (ali) koje su u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje. Otvorena je za učenje i rad u novom međunarodnom okruženju te u međunarodnim projektima i usavršavanjima vidi mnogo dobrobiti za osobni i profesionalni razvoj.

Učiteljica koja je neposredno uključena u međunarodne projekte svoj je međunarodni rad započela 2013. godine eTwinningom. Realizacijom međunarodnih eTwinning programa stekla je profesionalna znanja, potrebne kompetencije, samopouzdanje i želju da započne pisati prijave za Erasmus+ projekte KA1 – Mobilnost u svrhu učenja za pojedince i KA2 – Suradnja za inovacije i razmjenu dobre prakse – strateška partnerstva. Odobrenjem prijava za Erasmus+ KA1 projekt i Erasmus+ KA2 projekt te uključivanje u Erasmus+ KA3 projekta ATS2020, organiziranog od strane CARNeta, uslijedilo je najintenzivnije razdoblje njezina cjeloživotnog učenja i usavršavanja. Za realizaciju brojnih projektnih aktivnosti koje unapređuju obra-

zovanje u školi bilo je potrebno učiti i usvojiti znanja iz različitih područja (europske projektne dokumentacije, informacijsko-komunikacijske tehnologije, metodike međupredmetne nastave, rada u određenim web alatima i aplikacijama, projektnog učenja, slušanja brojnih webinarima, aktivnog sudjelovanja u webinarima kao predavač, pohađanja tečajeva i Learning evenata itd.). S obzirom da formalna stručna usavršavanja nemaju ovakve teme, bilo je potrebno i neophodno neformalno i informalno se usavršavati, što učiteljica priznaje, uz nastavni rad i ostale poslove u školi nije nimalo lako i jednostavno. Međutim, ističe da su prednosti i dobrobiti ovakvog načina usavršavanja višestruko pozitivne i korisne. Prvenstveno, vidi veliki napredak kod sebe kao učiteljice. Povećala joj se motivacija za rad, stekla je nova znanja koja može prenijeti na svoje učenike i naučila je mnogo novih i suvremenih metoda podučavanja koje sada svakodnevno koristi u svom radu. Dodaje kako sve to ne bi bilo moguće da se nije uključila u međunarodne projekte te da se nije stručno usavršavala izvan granica Hrvatske.

Rasprava

Specifičnost ovog istraživanja i njegova svrha ogleda se u činjenici kako su od ispitanika, učitelja koji su sudjelovali u ovom istraživanju, za čije je sudjelovanje pretpostavljen niz preduvjeta, dobiveni podaci, odnosno njihova mišljenja, razmišljanja, ideje i iskustva o utjecaju međunarodnih projekata na stavove o cjeloživotnom učenju i usavršavanju. Oni su iznimno važni zbog raznolikosti metoda koje su u istraživanju primijenjene, ali i nepostojanja ovakvih istraživanja u Hrvatskoj. Stoga je ovo eksplorativno istraživanje pokušaj tumačenja utjecaja međunarodnih projekata na cjeloživotno učenje i usavršavanje učitelja Bjelovarsko-bilogorske županije. Iako je za cjelovitiju sliku potrebno prikupiti dodatne podatke kako bi se ova tematika mogla tumačiti, moguće je zaključiti kako je cjeloživotno učenje učitelja i njihovo usavršavanje uvelike unaprijeđeno i poboljšano sudjelovanjem učitelja u međunarodnim usavršavanjima i realizacijom međunarodnih projekata.

Međunarodni projekti predstavljaju budućnost odgojnog i obrazovnog rada u Hrvatskoj jer postojeći odgojno-obrazovni sustav već desetljećima vapi za promjenama, ali i zbog činjenice da smo dio europske zajednice koja već desetljećima uživa u brojnim prednostima suvremenog odgojno-obrazovnog rada. Navedeno dostižemo i sustižemo realizirajući međunarodne projekte jer njihova svrha i smisao je unaprijediti odgojno-obrazovnu i nastavnu praksu suradujući s drugima, učeći od drugih i dijeleći vlastita iskustva s drugima.

Iako i u tome jako kasnimo. Učiteljima nisu jasne brojne zakonske odredbe vezane uz realizaciju međunarodnih projekata, a što je posljedica zastarjelih ili nepostojećih zakonskih akata koji se odnose na međunarodne projekte.

Provedenim istraživanjem utvrđena je pozitivna korelacija sudjelovanja u međunarodnim projektima i stavova o cjeloživotnom učenju i usavršavanju. Učitelji koji sudjeluju u barem jednom međunarodnom projektu svjesniji su pozitivnog utjecaja kojeg međunarodni projekti imaju na cjeloživotno učenje i usavršavanje u odnosu na učitelje koji ne sudjeluju u međunarodnim projektima jer struktura i način realizacije međunarodnih projekata uključuje kontinuirano stručno usavršavanje, učenje i dijeljenje znanja. To je velika razlika u odnosu na postojeće oblike usavršavanja koja su najčešće predavačka, jednosmjerna, neinteraktivna i interpretativna i time ne potiču učitelje na daljnja usavršavanja i dijeljenje znanja.

Zaključak

Na osnovi provedenih istraživanja može se, u skladu s ciljem i okolnostima, zaključiti sljedeće:

Učitelji koji sudjeluju u međunarodnim projektima svjesniji su potrebe kontinuiranog cjeloživotnog usavršavanja s obzirom na brze promjene u društvu i osobine učenika koje podučavaju.

Učitelji koji sudjeluju u međunarodnim projektima znaju koje im dobrobiti nosi realizacija i sudjelovanje u međunarodnim projektima, s obzirom na cjeloživotno usavršavanje i potrebe koje se u društvu intenzivno mijenjaju, a koje odgojno-obrazovni djelatnici moraju pratiti i razumijevati.

Učitelji koji sudjeluju u međunarodnim projektima više sudjeluju u neformalnim oblicima stručnih usavršavanja jer su prepoznali njihovu korisnost za struku i profesiju, ali i za svoj osobni rast i razvoj.

Učitelji koji sudjeluju u međunarodnim projektima svjesniji su potreba na nacionalnoj razini, a koje se odnose na promjene zakonske legislative kojom bi bilo omogućeno ravnopravno stručno usavršavanje na formalnim i neformalnim oblicima usavršavanja i njihovo priznavanje, vrednovanje i nagrađivanje.

Učitelji koji sudjeluju u međunarodnim projektima svjesniji su europske dimenzije koju svojim sudjelovanjem u međunarodnim projektima prenose na učenike i školu, a koji se najčešće minoriziraju od strane rukovoditelja zbog nefleksibilnosti i krutosti u poštivanju birokratskih procedura.

Realizirati međunarodni projekt i aktivno sudjelovati u njegovom tijeku vrlo je zahtjevno za učitelje koji, osim vlastitog zadovoljstva, često nemaju ni podrške, ni vrednovanja na lokalnoj razini. U posljednjem, velika je odgovornost na osnivaču koji treba i mora prepoznavati učitelje koji realiziraju međunarodne projekte jer svaki takav projekt važan je u promidžbi grada, županije i države u Europi i širem europskom prostoru. Diseminacija europskih i međunarodnih projekata obaveza je svih sudionika iako je često zapostavljena od strane donositelja lokalnih politika.

Prepoznatljivost učitelja koji realiziraju međunarodne projekte u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji i Gradu Bjelovaru još ne postoji i potrebno je mijenjati takav odnos prema učiteljima koji realiziraju međunarodne projekte.

Entuzijazam i svijest učitelja o osobnom napretku i dobrobitima, za njih osobno, njihove učenike i njihove obitelji, a koje realizacija međunarodnih projekata donosi, unatoč brojim poteškoćama s kojima se svakodnevno susreću, najvrijednije je i to im niti jedan pravilnik, propis, pravilo ili nečija odluka ne može promijeniti.

Literatura

1. Agencija za mobilnost i programe EU, <http://www.mobilnost.hr/hr/sadrzaj/o-agenciji/o-nama/uvodna-rijec/>
2. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, <http://www.asoo.hr/default.aspx?id=659>
3. Baranović, B. i sur. (2004), *Evaluacija nastavnih programa i razvoj modela kurikuluma za obvezno obrazovanje u Hrvatskoj*. <https://www.idi.hr/cerd/uploads/DOKUMENTI/summaryhrvatskifinal2.pdf> > (Pristup: 14.9.2017.).
4. *Deklaracija o znanju – Hrvatska temeljena na znanju i primjeni znanja* (2004). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umejtnosti.
5. eTwinning.net portal, <https://www.etwinning.net>
6. European Commission (2013), *Supporting teacher competence development*. http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/school/doc/teachercomp_en.pdf > (Pristup: 15.9.2017.).
7. *Europa 2020. – Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast*, 2010.
8. Fajdetić, M. i Galić, M. (2009.), *Kompetencije učitelja*. <https://www.scribd.com/doc/311598937/Kompetencije-u%C4%8Ditelja> > (Pristup: 28.7.2017.).
9. Jurčić, M. (2012), *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: Recedo.
10. *K internacionalizaciji obrazovanja – Sudjelovanje Republike Hrvatske u Programu za cjeloživotno učenje*, Agencija za mobilnost i programe EU, 2016.
11. Ljubić Klemše, N. (2008), *Stavovi učitelja prema novoj obrazovnoj sredini – učionici s jednim računalom* (Magistarski rad). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
12. Pastuović, N. (1999), *Edukologija: Integrativna znanost o sustavu cjeloživotnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Znamen.
13. Pastuović, N. (2008), *Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. Odgojne znanosti*, Vol. 10, broj 2, str. 253-267.
14. *Pravilnik o tjednim radnim obavezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi*. *Narodne novine*, br. 34/2014.
15. *Projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće* (2002.) <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/Arhiva/19.%20-%2010.2.a.pdf>
16. *Supporting teacher competence development for better learning outcomes*, European Commission. http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/school/doc/teachercomp_en.pdf > (Pristup: 13.9.2017.).

17. Vlada RH, Ministarstvo prosvjete i športa (2002), *Projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće*. Dostupno na stranici <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/Arhiva/19.%20-%2010.2.a.pdf> > (Pristup: 28.7.2017.).
18. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. *Narodne novine*, br. 126/2012.
19. Žiljak, T. (2004), *Politike cjeloživotnog učenja u Europskoj uniji i Hrvatskoj*. Zagreb: Otvoreno učilište Zagreb.

International Projects in the Context of the Views of Teachers regarding Lifelong Learning and Specialization

Summary

The author tackles changes in the concept of the lifelong learning of teachers that have taken place by introducing international projects in schools, starting with the EU lifelong learning programme (2007–2013), and continuing with the Erasmus+ programme (2014–2020). She presents some of the recommendations for improved implementation of Erasmus+, with an emphasis on lifelong learning. By the means of quantitative research, the author studies the views of teachers regarding lifelong learning and specialization. She compares the research results taking into consideration participation in at least one international project, singling thereby out the sample of respondents from the Bjelovar-Bilogora County. Based on the conducted research, the author presents the current possibilities for teacher specialization, indicating thereby to the most frequent form thereof, and reaches her final conclusion regarding the impact of international projects on the lifelong learning and specialization of teachers.

Keywords: lifelong learning; specialization; teachers; international projects; Bjelovar-Bilogora County.

Nataša Ljubić Klemše, mag. odgojnih znanosti
I. osnovna škola Bjelovar
Željka Sabola 14, HR – 43000 Bjelovar
natasa.ljk@gmail.com